

ОБЩИНА САМОКОВ, обл. СОФИЙСКА

Общинска администрация

Вх. № 00К 25-Вх 66-978

16.04.2025

ОБЩИНА САМОКОВ

ПК "Образование, култура,
м.л. дейност и спорт"

16.04.2025

ЧРЕЗ:

**Г-ЖА МАЯ ХРИСТЕВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ОБЩНСКИ СЪВЕТ
САМОКОВ**

ДО

ОБЩНСКИ СЪВЕТ – САМОКОВ

ДОКЛАД

от

д-р инж. Ангел Джоргов – кмет на Община Самоков

Относно: Създаване на общински фонд „Култура“ и приемане на Правилник за работата му

**УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ОБЩНСКИ СЪВЕТНИЦИ,**

Съгласно чл. 36, ал. 1 от Закона за закрила и развитие на културата общинския съвет създава общински фонд „Култура“ и приема правилник за неговата работа.

Съставен е учредителен акт за създаване на общински фонд „Култура“ и Правилник за работата му.

Предвид горепосоченото и на основание чл. 36, ал. 1 от Закона за закрила и развитие на културата, чл. 21, ал. 1, т. 23 и ал. 2 от Закона за местното самоуправление и местната администрация предлагам на Общински съвет – Самоков да вземе решение, съгласно приложения към настоящия доклад, проект.

Приложения:

Уредителен документ на общински фонд „Култура“;
Правилник за работата на общински фонд „Култура“;
Проект за решение.

С УВАЖЕНИЕ:.....
Д-Р ИНЖ. АНГЕЛ ДЖОРГОВ

Докладът се издава в два екземпляра – един за подателя и един за адресата.
Докладът съдържа приложение.

ОБЩНСКИ СЪВЕТ САМОКОВ

e-mail: obs.samokov@gmail.com, Председател: 6 66 06 , Централa: 0722 / 6 66 30; 6 66 31 , Факс: 6 66 10

Проект!

РЕШЕНИЕ

№.....

взето на заседание на Общински съвет Самоков,
проведено на....., Протокол №.....

По Доклад с вх. №...../.....от д-р инж. Ангел Джоргов – кмет на
Община Самоков, относно създаване на общински фонд „Култура“ и приемане на Правилник
за работата му

Основание за решение: чл. 21, ал. 1, т. 23 от Закона за местното самоуправление и
чл. 36, ал. 1 от Закона за закрила и развитие на културата, Общински съвет - Самоков взема
следното

РЕШЕНИЕ:

1. Създава общински фонд „Култура“.
2. Приема правилник за работата на общински фонд „Култура“.

Явно гласуване: за....., против, въздържали се.....

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ОБС:

/МАЯ ХРИСТЕВА/

ОБЩНСКИ СЪВЕТ САМОКОВ

e-mail: obs.samokov@gmail.com, Председател: 6 66 06 , Централ: 0722 / 6 66 30; 6 66 31 , Факс: 6 66 10

Проект!

РЕШЕНИЕ

№.....

взето на заседание на Общински съвет Самоков,
проведено на....., Протокол №.....

По Доклад с вх. №...../.....от д-р инж. Ангел Джоргов – кмет на
Община Самоков, относно създаване на общински фонд „Култура“ и приемане на Правилник
за работата му

Основание за решение: чл. 21, ал. 1, т. 23 от Закона за местното самоуправление и
чл. 36, ал. 1 от Закона за закрила и развитие на културата, Общински съвет - Самоков взема
следното

РЕШЕНИЕ:

1. Създава общински фонд „Култура“.
2. Приема правилник за работата на общински фонд „Култура“.

Явно гласуване: за....., против, въздържали се.....

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ОБС:

/МАЯ ХРИСТЕВА/

УЧРЕДИТЕЛЕН ДОКУМЕНТ ОБЩИНСКИ ФОНД „КУЛТУРА” – ОБЩИНА САМОКОВ

Общински фонд „Култура” се създава на основание чл. 36, ал. 1 от Закона за закрила и развитие на културата.

Фондът е основа за кандидатстване с проектни предложения в областта на културата и изкуствата за използване на ресурсите на национални програми и финансовите инструменти на Европейския съюз. Основната цел е да се подпомага развитието на културата като набира, управлява и разходва средства за провеждане на общинската и национална политика в областта на културата.

Смисълът на социално-културната дейност, която се обезпечава финансово както от общинския бюджет, така и с външно финансиране е в амбицията ни за запазване на традиционни културни значимости и тяхното осмисляне и възприемане от последващите генерации. Община Самоков има свой специфичен образ по отношение на културния продукт, наложил се през годините. Градът и селата са разпознаваеми чрез знаковата си идентичност, базирана на съхранен през годините автентичен фолклор, характерни обичаи, историческо наследство, развита съвременна сцена и устойчиво поддържан баланс при планирането на културни дейности и културен мениджмънт. Развитието на съвременната среда, на съвременния ни начин на живот сами по себе си ни налагат ново поведение и ново осмисляне на визията на културата и нейната цялост като традиция и съвременна практика.

За да се получи разширяване и обогатяване на сектора култура, се представя, целенасочена легитимация на цялостната културна политика, включваща всички участници – творци, бизнес, културни и образователни институции, неправителствен сектор, както и въвеждане на нов вид финансиране и реализиране на идеи. Именно създаването на Общински фонд „Култура” дефинирана действията, към които трябва да се пристъпи и определя взаимните отговорности за добра работа между местната власт, културните оператори и гражданското общество. Това е механизъм за финансова подкрепа на най-интересното и полезното за гражданите. В така разработения формат за водещи се приемат принципи като конкурентост, партньорство, диалогичност, равнопоставеност на достъпа до финансиране. Концепцията за сериозно и отговорно отношение към културата, очертава Общински фонд „Култура” като ефективна система, управляваща средства, предоставени от общинския бюджет, разработване и реализиране на проекти, финансирани от национални програми и структурни фондове, както и финансиране от спомоществователи. Спазвайки Учредителния документ и Правилника към него, дейността му е да балансира както техниката на управление на средствата, така и техниката на изпълнение на самия културен формат по възможно най-добрия начин.

МИСИЯ

Учредяването на Общински фонд „Култура“ не е самоцел и най-важното е да доведе до:

- защита на нематериалното и материално културно наследство, включвайки дейности по неговото съхраняване, популяризиране и предаване на културните традиции;

- активен маркетинг; създаване на нов дизайн на културния продукт, който в съвремието ни е различен /без да пренебрегваме традиционното/;

- правилно управление на наличните ресурси и непрекъснато търсене на нови.

Този документ е изграден върху актуалното състояние на културата в Общината, показвайки културната инфраструктура, археология, съхранени фолклор, традиции и занаяти и други важни елементи в сектора култура, както и анализ на формите на осигуряване на средства.

Характеризирайки по този начин културната среда се набелязват действия за промяна в структурата за финансиране и нов механизъм за привличане на публично-частни партньорства, възможности за използване на ресурси от дарителство и външно финансиране. С това ще се създаде възможност да се преодолее капсулираността на отделните културни оператори и дори в някои ситуации - противопоставянето им. Съвместната работа ще спомогне за изграждане на единна система за събиране и анализиране на данни, относно потреблението в културната сфера; достъп на самоковската публика до постижения на националната култура в областта на театралното, музикално, изобразително и др. изкуства; увеличаване участието на по-голям брой хора до културните процеси; продължаване на тенденцията за оборудване на културните институции и читалищата ни със съвременни технически средства; дигитализиране на библиотечния и музейния фонд.

От изключително значение е, чрез инвестиции в сектора култура да се постигне създаване и разпространение на изпълнителски продукции полезни и интересни, популяризиращи Самоков и региона като дестинация за културен туризъм.

В настоящето културните събития и идеи имат многообразни проявления, свързани са с работата и амбициите за по-интересен живот на общността и като цяло и непрекъснато подобряване на културната среда. Културният продукт, който се предлага е важен образователен и възпитателен инструмент. Особено децата и младите хора за да бъдат провокирани и да имат по-високи критерии, да бъдат насърчавани към новаторство и креативност в областта на културата.

ЦЕЛ

Крайната цел на така създадения Общински фонд „Култура“ е налагането на ефективна система в културния сектор, която да бъде двигател и гарант за реализирането на успешен, устойчив и иновативен модел в областта на културата.

Предвид неоспоримият факт, че участието на културните оператори в развитието на културата, а и самото финансиране в създаването на културния продукт се нуждае от нов профил, то като стратегическа цел на създаването за Общински фонд „Култура” можем да посочим реалната възможност за съсредоточаване на определени средства към определени интересни културни формати чрез съвместно финансиране – co-funding, провокирайки ангажираността на всички представители на обществото, както и непрекъснат контакт и обмен на идеи между тях.

Този тип гражданска енергия – съвместно финансиране и постигане на нещо общо, внася характерна устойчивост на проектите в сектора култура. Общността разпознава системата като свое представителство и намира начин за участие с идеи и/или със средства, чувствайки се пълноценен участник.

Ключовото разбиране тук е, че предаването на културната традиция трябва да насърчава създаването на структури, където самодейците и майсторите занаятчии да работят с младите хора, да ги превърнат в свои последователи. Защитата на нематериалното културно наследство изключва неговата комерсиализация и насочва вниманието към развитието на културния туризъм.

Целта е още да се постигне валоризация на културното наследство с цел гарантиране на социално развитие и по-високо качество на живот. Като основа за това има концентрация на историческо и природно наследство, инфраструктура, съхранени традиции, потенциал за развитие.

КУЛТУРНА ИНФРАСТРУКТУРА

Основни градообразуващи фактори за Самоков, възникнал в годините на Втората българска държава са реката и планинският терен. Реализирането на Общински фонд „Култура” не би било възможно без добра културна инфраструктура, която да отговаря на съвременните стандарти и да позволи представянето на качествено съдържание. Такава инфраструктура съществува, като разбира се тя трябва да се поддържа и разширява. Архитектурното и културно наследство имат важна роля за устойчивото развитие на културните процеси в Общината. Развитието на културния сектор, реализирането на различни по мащаб проекти зависи пряко от градската идентичност, взаимодействи с характерни исторически и културни градски пространства. Тези пространства сами по себе си са изключително важни за изграждане на културна и дори социална среда, за моделиране на взаимоотношенията в общността.

Културно-исторически паметници, къщи, музеи

Броят на паметниците на културата от местно и национално значение в града е изключително значим.

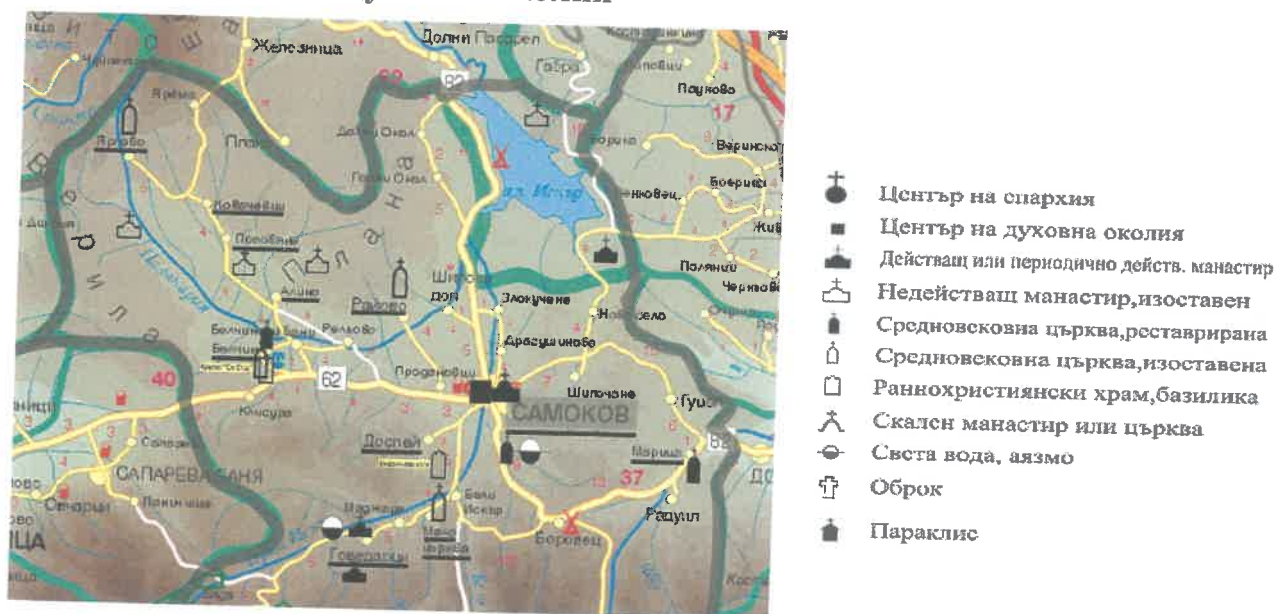
Извършеното през годините деклариране на основна част от недвижимите културни ценности показва обявени 126 паметника на културата (71 в гр. Самоков, 36 в к.к. Боровец и 19 в селата), от тях 13 с национално значение (11 в гр. Самоков и 2 в к.к. Боровец).

Като приоритетни с най-голямо културно-историческо значение се определят следните обекти - Комплекс „Белъова черква” /църква „Рождество Богородично”/, Църква „Въведение Богородично” /Долномахаленска църква/, Девически манастир „Покров Богородичен”, Църква „Успение Богородично” /Митрополитска църква/, Църква „Св.Никола”, Църква „Преображение Господне” – к.к. Боровец, Синагога, „Сарафска къща”, Исторически музей, Читалище-паметник „Отец Паисий”, Байракли джамия, Голямата чешма /чешмата с обещата/, Професионална гимназия „Константин Фотинов”, Училище „Св.Св.Кирил и Методий“, Графична база – „Есова къща”, Образописова къща”, средновековната крепост „Шишманово кале”, Исторически паметник „Кръста”, Историческа местност „Карагьол”-Чакърови поляни.

Храмове и оброчища

Територията на община Самоков е изключително богата на обекти за религиозен и поклоннически туризъм. Повечето храмове в момента са действащи. Църквите в Общината, дефинирани като паметник на културата, вид „Архитектурно-художествен” /единични и в ансамбъл/ от национално и местно значение са 17 на брой.

Самоковска духовна околия

Сакрални светилища

Географски Самоковската котловина се дели на две части – долината на река Палакария и долината на река Искър. Делението има и културни измерения - сакрални топоси, стари мегалити, а също и народни носии и дори диалект в отделните селища се различават и са диференциращ белег на своите жители. Специфичните локални особености на жителите на самоковската котловина са установени чрез етноложки разработки на терен, чрез фотоси и устни разкази. Според краеведи от района, през първата половина на 19 век тук е

създадена и разгърната оброчна система. Фиксирани старинни оброчища върху които днес са построени параклиси и малки храмове.

От 2013 г. историческа зона „Старият Боровец“ на територията на к.к. Боровец е със статут на групов архитектурно-строителна културна ценност с национално значение.

В цялостната система на културния туризъм и поради историческото значение и ролята им за културната идентичност на града, изключително важни са храмовете, както и Доспевска, Есова, Сарафска и Образописова къщи /три от които се стопанисват от Общината/. Музейните обекти и сгради, декларирани за паметници на културата, културните и образователни институции са ценен ресурс, характеризиращ миналото и съвремението.

Исторически музей – Самоков

Самата сграда на музея също е паметник на културата. Културно-историческото наследство на Самоков е представено в Историческия музей в няколко тематични експозиции. Името на града е забележителен културен факт и отразява възникването и развитието му около огромните механични чукове за добиване на желязо, наречени „самокови“. Действащи макети на пещите за топене на желязо „видня“ и на механичните чукове „самокови“ онагледяват именно произхода на името Самоков.

Експозицията „Самоков – дух и метал“ показва значението на града като железодобивен, занаятчийски и културен център. Като културен и просветен център Самоков е дал на българите две от основните достижения на новото време – първата българска печатница на Никола Карастоянов (1828) и първото българско списание „Любословие“ на Константин Фотинов (1844) - и двете са експонирани в музея. Правилникът на Самоковското мъжко училище от 1861 г. и оригинален екземпляр на Рибния Буквар, фотографии на учители и ученици напомнят, че Самоков през Възраждането е бил един от значителните просветни центрове на българите.

Експозицията „Самоковска художествена школа“ е създадена с богатата колекция от икони на музея. Именитите самоковски зографи, прославили града по целия Балкански полуостров, са представени с творби на основателя на школата Христо Димитров и синовете му Димитър Зограф и Захари Зограф, на Никола Образописов, Васил Попрадойков, Станислав Доспевски, Иван иконописец и др.

Самоковска художествена школа

Създадена в края на XVIII век в Самоков, Самоковската художествена школа е една от водещите художествени школи по време на Възраждането, която става основа за духовното изграждане на цялата нация. Самоковските майстори зографи, гравьори, иконописци и резбари оставят белега на висше творчество върху стените на десетки църкви и манастири. Захарий Зограф поставя началото на светска живопис с ненадминати до днес образци. Тези творци остават едни от най-значимите българи на епохата.

Община Самоков има концепция за включване на Самоковската художествена школа в списъка на ЮНЕСКО. Запазването и предаването на поколенията на иконопиства и краеведската дейност за изучаване и документиране на заграфското и старопечатното наследство са изключително важни за съхраняване на менталното културно наследство на Самоков, като уникален местен културен ресурс.

Художествена галерия „Проф. Васил Захариев”- гр. Самоков

В Художествената галерия в Самоков, носеща името на видния самоковски художник и изследовател на културното наследство на Самоков проф. Васил Захариев, ценителите на изкуството могат да видят картини на известни художници – Наум Хаджимладенов, Христо Йончев-Крискарец, проф. Васил Захариев, Павел Францалийски, Слави Генов, Георги Белстойнев, Александър Миленков, Зафир Йончев, Васил Чакъров, Христофор Пейчев и др. В постоянната експозиция в галерията са включени творби от фонда на Исторически музей – Самоков: представителни извадки от колекциите на изтъкнати самоковски художници на XX в. Картините им са живата история на стария Самоков с неговите улички и къщи, с лицата на хората и запазената колективна памет в образи и цветове, съчетани с величието на Рила.

Общинска библиотека „Паисий Хилендарски”

Общинска библиотека „Паисий Хилендарски”- гр. Самоков е утвърдена като културен институт. Библиотеката отговаря на всички изисквания, според утвърдения „Стандарт за библиотечно-информационно обслужване“, издаден на основание Закона за обществените библиотеки.

Качеството на библиотечно-информационното обслужване е на много високо ниво и включва: ⇨ междубиблиотечно заемане; ⇨ поддържане на архив на краеведския печат и литература в община Самоков, както и координиране събирането, съхраняването, организирането и разпространението на краеведска информация и библиография по краезнание; ⇨ експертно-консултантска и квалификационна дейност за 25 читалищни библиотеки на територията на Общината; ⇨ осигуряване на гражданите на равноправен и свободен достъп до библиотечно-информационно обслужване. По отношение на показатели за библиотечен фонд и индикаторите за измерване на ефективността, общинската библиотека „Паисий Хилендарски” многократно надвишава изискуемите показатели според Стандарта за библиотечно-информационно обслужване. Надвишени са и индикаторите за материална и техническа осигуреност. Много са и реализираните проекти.

Читалище-паметник „Отец Паисий-1859”

Читалището-паметник „Отец Паисий-1859” е най-старата културна институция в Самоков. Най-ранни сведения за „стая за четене” към библиотеката на училището има от XVII в., а печатът на читалището е от 1859 г.

Сградата на Читалището е паметник на културата и е проектирана от арх. Коста Николов като театрална сграда с паметни плочи. Паметните плочи на падналите воители са изпълнени от архитектите Никола Ножаров и Ликурго Андреани. Барелефите са посветени на важни сражения с участието на частите от самоковския гарнизон и са дело на известните български скулптури Иван Лазаров (Калиманица-1913 и Криволак-1915), Николай Димитров (Булаир-1913) и Александър Андреев (Кота 1050-1917).

АРХЕОЛОГИЯ

Археологическото културно наследство е принципно важен и потенциален ресурс за развитие на културата и туризма. Археологията доказва висока материална и духовна култура на населението от този край още от създаването му. Археологическите обекти в община Самоков са важен ресурс за развитие на културно-исторически продукт.

Късноантична крепост „Цари Мали Град”

Крепостта се намира на хълма „Свети Спас” в непосредствена близост до с. Белчин. Хълмът е и неизменна част от вековната история на района. С него са свързани легендите за голямо старинно селище, известно като „Цари Мали град“. Крепостта е съществувала като укрепено селище от IV до края на VI век. В нея се намира ранно-християнски култов център, в който са открити три църкви, изградени една върху друга (датирани от IV, VI и XV век). Археологическите разкопки дават изключително много материали: 1078 бр. находки / монети, накити, стрели и части от въоръжение, инструменти, разнообразна керамика и др./, както и множество архитектурни останки и стратиграфски ситуации, позволяващи да се направят съответни изводи и заключения. Установени са 5 фази на обитаване на хълма. Възстановените кули днес са превърнати в музей с няколко експозиционни зали, в които са подредени всички открити при разкопките находки, подредени тематично.

Шишманово кале

Шишмановото кале носи името на последния български цар от II-то Българско царство, но името е свързано с местните легенди и показва до къде е стигало историческото познание в епохата на Възраждането. Обектът представлява късноантична крепост, изградена върху по-ранно тракийско обиталище. Обектът се намира на 3 км южно от днешния град Самоков, в подножието на Доспейски рид. Укрепеното селище (късноримски кастел) е

бил и култово средище в епохата на ранното християнство. В крепостта е разкрита еднокорабна църква от V в., а на съседното възвишение, извън крепостта е съборната църква от VI в. Обектът е проучван в рамките на над 5 години, като археологическите разкопки установиха, че това място е обитавано от траките в късно желязната епоха, а през късната античност се явява стратегически пункт за наблюдение и охрана на развиващата се антична металургия и военните и търговски пътища. Тази организирана и планирана укрепена структура може да се разглежда, като предходна на средновековния Самоков, който около XI – XII в. се премества на десния бряг на р. Искър.

Алинско кале

Крепостта Алинско кале се намира на около 8 км североизточно от село Алино, на хълма от север в непосредствена близост до Алинския манастир „Свети Спас“. Археологията показва, че крепостният зид някога е обграждал пространство от около 3 000 кв.м. Датировката на крепостта не е изяснена, но се предполага, че е възникнала през късната античност и евентуално е преизползвана и през средновековието.

Антично селище и антично светилище „Св. Илия“ - с. Алино

Античното светилище в м. "Св.Илия", с. Алино (на 200 м от източния край на селото). На повърхността стои in situ каменна колона, база и профилирана каменна арка. Мястото е известно като оброк на Св.Илия. Тук е необходимо по-задълбочено археологическо проучване и експониране. Светилището е обект на локален туристически маршрут от село Алино. Близкото му разположение до могиленият некропол при с. Алино и пътят от София към с. Белчин и МК Цари Мали град, могат да обогатят културните маршрути в региона.

Късноантичен металургичен комплекс и селище „Кало“

Късноантичното и ранновизантийско селище с пещите за топене на метал са декларирани като паметник на културата с категория „местно значение“. Късноантичният металургичен комплекс се намира в местността Кало, в землището на с. Поповяне. Обектът е проучван археологически, но много отдавна и повърхностно. На съвременния терен в момента личат руините от раннохристиянска църква (базиликален тип). Необходимо е да се извърши вторично разкриване на останките, реставрация, консервация, експониране и социализация на обекта.

Край Самоков има и други археологически обекти, които не са проучени, реставрирани, консервирани и експонирани. Един от тях е тракийската надгробната могила от II – III в с. Продановци. Тя се намира в чертите на селото и е с височина 13 м. и диаметър 40 м. При разкопките, археолози установяват данни за погребение на виден тракийски големец. Проучената надгробна могила е възможно да бъде ефектно експонирана. Намерената богато украсена с релефни изображения мраморна урна с капак е

изложена в двора на Исторически музей – Самоков. На разстояние около 1 км западно от селото се намират още две могили, които не са проучвани.

Действащ макет на „Самоково“

През 2015г. се направи възстановка на действащ модел на металургично съоръжение за преработка на първично добито в пещите желязо, наричан още „Самоково“ или „Мадан“, използван от 14- 15 век до началото на 20 век. Град Самоков е възникнал постепенно край някогашните самокови, които са дали и името на града. Самоковите представлявали големи постройки с духателен апарат и голям чук, които се движели с помощта на две колела посредством силата на водата. Най-важната част на самокова бил чукът, наречен „млат“ или още „самоков“. Той тежал до 300 оки = 360 кг и е бил с форма на елипсовидна гривна, нанизан на дълго, дебело и яко дърво. Задвижван от силата на водата, чукът започвал да се движи нагоре и надолу – да кове сам (самоков). Работата на маданите продължавала от 1-15 март до Коледа.

За средните векове самоковите били важно инженерно техническо съоръжение и имали голямо техническо, стопанско и икономическо значение.

ЗАНАЯТИ

Занаятите през Възраждането (XIX в.) – абаджийство, златарство, грънчарство, медникарство също са илюстрирани с образци и инструментариум в залите на Историческия музей. Археологически находки, представени тук, илюстрират хилядолетни металургични традиции, както и много рядък занаят, а именно обработката на полускъпоценни камъни по антични мостри – антикарство. Интересен е фактът, че в средата на XIX век в Самоков е открита стъкларска фабрика, в която работели майстори от Карлсбад, Карлови Вари в дн. Чехия.

Традиционният бит през XIX век и началото на XX век е представен с искровски шевици и носии, характерни за отделни села в района на Самоков. Дамски костюми по последна европейска мода от втората половина на XIX век, вносни часовници, ръкоделия и др. дават представа за градската култура и модернизацията на самоковското общество по време на най-значителния разцвет на града.

Сектор занаяти също има потенциал да привлече разнообразни аудитории и дори да активира своеобразно производство. Местните занаятчийци са майстори в грънчарството, дърворезбата, изработката на самоковски дантели и шевици, медникарството, ножарството, предмети от дърво, миниатюри, магнити, картички и различни бижута.

На територията на община Самоков са „живи“ много стари български занаяти, като изключителен интерес предизвикват и произведенията на местните художници и творци – скулптури, пластики, статуетки, икони, живописни платна и рилски пейзажи. Тяхната продукция и произведения на изкуството са изключително ценен културен ресурс, но трябва да бъде активно рекламиран и предлаган по подходящ начин на гостите на

дестинацията. В днешно време, Самоков има добра перспектива да е град на занаятите, а това също се нуждае от добър механизъм на привличане на инвестиции. На този етап липсва разпознаваемост на потенциала на занаятите като конкретика. Няма традиции в организирането на събития, свързани със съвременното занаятчийство, което предполага да се разширят подкрепата и инвестициите в областта на характерните за региона и все още съхранени занаяти.

ФОЛКЛОРНИ АСПЕКТИ ПРИ ТРАДИЦИИТЕ И ОБИЧАИТЕ В САМОКОВСКО

Наричане на пръстени - На Васильов ден момите поставят в менче с вода пръстени, като всяка нарича своя за избраника на сърцето си. Вярва се, че по този начин тя по-късно ще се омъжи за този момък и ще живеят щастливо. В село Говедарци на 1 януари, веднага след като е настъпила Новата година, хорото се повежда от една мома, облечена в бяло. Според народното вярване момата в бяло носи здраве и белегет.

Богоявление - изваждането на кръста от водите на река Искър. **Топеница** на Богоявление – с. Драгушиново.

Поклади /Сирни Заговезни/ - В самоковско християнския празник Сирни Заговезни се казват „Поклади”. В някои от селата все още е останал обичая през деня из улиците да ходят маскирани и да гонят децата. На този ден се ходи на прошка – децата у родителите, кръщелниците у кумовете. Помладите носят ябълки и ракия, целуват ръка на по-възрастните и искат прошка. Според стария обичай, опрощението се дава с думите: „От мен простено да ти е, та и Господ да ти прости”. Вечерта всички се събират на трапезата, където задължително има баница, варени яйца и халва. Към края на вечерята се изпълнява обичая „ламкане”. На поклади се правят „купи”, които се палят. Хората стоят около огъня и си искат прошка, когато огънят попрегори започва прескачането на купите.

Тодоровден - Според поверието на този ден всеки се стреми да види първо галопиращ кон, което значи, че ще има късмет. В село Драгушиново се прави курбан от раци, който е единствен за цялата страна. Правят се „кушии”.

Благовещение - В самоковско този празник се нарича **Благовец**. Празнува се на 25 март. Вечерта преди празника децата обикалят къщата, удрят с лъжици върху метални капаци и казват: „Беште змии и гущере, утре е Благовец”. На Благовец се месят сладки питки. Всички се качват на някое възвишение около селото или града и търкалят „погачетата”. Според обичая, ако някой ерген улови питката на дадена мома, нейната „месария” ще му е на късмет.

Цветница - На този ден на входната врата на къщата се забобда цъфнала върбова клонка, която се взема от църквата. След това хората се събират на площада, където се играят хора.

Великден - Великденските празници в самоковско са известни с много събирания, хора и други тържества. Характерното за района ни е

приготвянето на „кукулници“. Това са питки, върху които, преди да се опека, се подреждат варени боядисани яйца.

Бъдни вечер (24 декември) в Самоковско - В някои от селата около Самоков, християнският празник, предшестваш раждането на Христос, българите наричат *Мали Божич*. През този ден селските домове се обхождат от групите на малките коледари – момчета от 8 до 12-годишна възраст. Те носят дрянови пръчки – *кофръжалка*, *коледарка* или *коледница*. Щом влязат в къщата, стопанката ги посреща със сито, пълно с пшеница. Наричане „Да се роди, да се роди, дето рало ходи и дето не ходи!“.

Малката Коледа преминава в приготвянията за празничната коледна вечер. През този ден домакинът има задължението да отсече дебело дърво, което трябва да гори през цялата нощ. Това дърво се нарича *бъдник*. Наричане: „Славите ли млада Бога?“ „Славим, славим, добре си дошъл!“ Обредният хляб е наречен *боговица*, *богова пита*, *божичник*, *вечерник*, *светец* или *харман*. Той е замесен с *мълчана вода* от момата или от млада булка, като брашното е пресято през три сита.

Преди да започне угощението, стопанинът поема с две ръце обредния хляб и го повдига високо, благославяйки: „Да се ражда пшеницата под път и над път, класовете да станат като лъжици, а зърната - като дренки! Дядо Боже, ела ни на гости да вечеряме заедно!“

Обредност за Коледа (25 и 26 декември) - В полунощ по къщите тръгват групите коледари. Те са наричани още *колежданци*, а техният водач – *станеник*, *воевода*, *коледарски цар*, *кудабашия*, *чауш*. Ако селището е голямо и се състои от няколко махали, коледарите се разпределят в отделни дружини – *чети*, *колове*, *куди*. Пред дружината нея крачат няколко момчета, които се наричат *мачкари*. Към коледните празници в самоковско се добавя и Стефановден, защото той е посветен на първомъченика на Християнската църква архидякон Стефан.

За успешното съхраняване на старинните традиции допринасят местните читалища и културни институции с техните творчески състави, музикални групи, клубове, пресъздаващи запазените традиции, бит и обичаи в района. Те участват във всички местни фестивали и културни събития и допринасят за разнообразяване на туристическия продукт.

ЧИТАЛИЩА

На територията на Общината функционира добре изградена мрежа от читалища, като дейност развиват 27 читалища:

Читалище-паметник "Отец Паисий-1859" – гр. Самоков, "Младост-2003" – гр. Самоков, "Любословие-2009" – гр. Самоков, Читалище „Светлина-1965“ – гр. Самоков, "Васил Левски-1937" – с. Алино, "Стойне Ангелов-1932" – с. Бели Искър, "Светлина-1909" – с. Белчин, "Христо Ботев-1928" – с. Говедарци, "Искра-1925" – с. Горни Окол, „Васил Левски-2020“ – с. Долни Окол, "Отец Паисий-1910" – с. Доспей, "Михаил Дашин-1911" – с. Драгушиново, "Пробуда-2002" – с. Злокучене, "Пробуда-1920" – с. Клисура, "Селска Пробуда-1904" – с. Ковачевци, „Васил Левски-1940“ – с. Маджаре ,

"Свобода-1940" – с. Мала църква, "Просвета-1939" – с. Марица, "Васил Левски-1951" – с. Ново село, "Светлина-1940" – с. Поповяне, "Възраждане-2016" – с. Продановци, „Христо Ботев-1926” – Райово, "Христо Ботев-1903" – с. Радуил, "Надежда-1927" – с. Рельово, "Просвета-1928" – с. Шипочане, "Виделина-1932" – с. Широки дол и "Св.св.Кирил и Методий" – с. Ярлово.

Всички те са съдебно регистрирани според ЗНЧ и са вписани в Регистъра на народните читалища към Министерство на културата.

Народните читалища, регистрирани на територията на община Самоков са устойчиви структури със специфична мисия и легитимацията им в публичното пространство се приема като възможност за разнообразяване на живота в съответното населено място. Взаимовръзката с миналото, с традициите, с културата и благотворителността са ясно изразени чрез събитията, които организират. Освен всички други културни събития, които реализират целогодишно, читалищата, съвместно с общината организират осем фестивала с национално значение, а повечето от тях бележат устойчивост от над 10 години.

КУЛТУРЕН КАЛЕНДАР

Събитията, заложи в Културния календар на община Самоков целят създаване на среда за развитие на културния живот, като се финансират такива, определящи визията на градската ни идентичност, културното наследство и творчество, фолклорните традиции на региона.

Жанровият диапазон обхваща направленията:

- Традиционни събития - провеждат се ежегодно и притежават висока художествена и образователна стойност. Тези събития включват важни за Общината празници, християнски празници, честване дати на бойната слава;
- Събития в направление културно наследство - допринасят за изграждането на културната идентичност на общността, чувството за принадлежност и социално включване в живота на града;
- Издателска дейност
- Исторически календар - исторически годишнини на местни исторически личности, събития и други.

От изключително значение са културните събития, наложили се като интересен и полезен за хората културен формат и показали стабилитет и развитие през годините: Национална награда за живопис „Захарий Зограф“, връчвана от община Самоков е учредена през 1972 г., Национална награда за фотография „Анастас Карастоянов“, 21 август – Ден на Св. Симеон Самоковски – Празник на град Самоков, Международен джаз фестивал „Д-р Емил Илиев“, „Лаго фест“, Празник на Рилския зелник, Чакърови тържества, Фестивал „Доспей пее и танцува и на билки се любовува“, Фолклорен фестивал „Арно село, арни ора“, Фолклорен фестивал „Дар от природата“, Фолклорен фестивал „Боб фест“, Фестивал на старата градска песен, Фестивал за любителски театри „Театър без граници“, Празник на самоковския картоф, Фестивал на шопската носия, Традиционен научен международен симпозиум „Царшишманови дни в Самоков“, „Описание,

фотографиране на книжовните паметници, а именно книжовно ръкописно и старопечатно наследство в православните храмове от Самоковска духовна околия” и др.

ИЗДАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

Съдбата на издателската дейност в Общината също се нуждае от механизма на действие на Общински фонд „Култура”. Финансирането на издания от самоковски автори е трудно, защото финансирането от общинския бюджет е най-вече за планирани издания, подготвени от специалисти от Историческия музей или други културни и образователни общински институции. Във връзка с това е необходимо формиране на специализирана инвестиционна-схема за издателска инициатива, в която да участват специалисти, занимаващи се с издателска дейност, доказали се самоковски автори и разбира хора с икономически възможности. Само след хармонизиране на такива отношения могат да се набавят достатъчно средства при наличен капацитет /писатели, преводачи, редактори, издатели, художници, библиотекари/, за да се развива издателската дейност в Общината, извън тази, която се финансира от общинския бюджет.

ОБРАЗОВАНИЕ В НАПРАВЛЕНИЕ КУЛТУРА

Образованието е от основно значение за привличане и участие на младите хора и децата в културния живот. Тук не става въпрос за професионална подготовка и профилирани училища, а за процеси, целящи запознаване на ученици и младежи с културата в Общината и развитието и през годините. В града липсва точно специализирано училище по изкуствата, но в образователната сфера, културата е пряко застъпена под формата на специализирани паралелки по музика и изобразително изкуство. В културното пространство в Общината действат школи визуални изкуства, танцови школи, краеведски и литературни клубове и др. Театралното изкуство в Общината също е добре представено. Всъщност в Общината това изкуство е с традиции. Като започнем от режисьорите Любомир Малинов и Весела Колешанова и продължим към новото поколение – Димона Савчова. Известни режисьори и артисти от национален и дори световен мащаб са започнали от сцената на читалище-паметник „Отец Паисий”. В гр. Самоков се провежда и едноседмичен Фестивал на любителските театри „Театър без граници“, който е с над 10 години устойчивост.

Предвид динамично променящите се процеси в обществото, демографските тенденции и стандартите, изисквани от българското образование, общинска администрация отделя сериозно внимание на образователното дело като част от културната структура в Общината, оценявайки неговото важно значение за бъдещето.

В община Самоков действат пет детски градини. Към тях работят филиали в селата Райово, Широки дол, Радуил, Говедарци и Бели Искър.

Училищата в община Самоков са 13, от които 11 общински и две държавни - Професионална техническа гимназия “Н. Й. Вапцаров” и

Професионална гимназия по туризъм. От общинските училища едно е средно, едно спортно - Спортно училище "Никола Велчев", и едно от тези училища е профилирано ПГ «Константин Фотинов». Основните училища са шест - три от които са в града, останалите три – в селата. Основни училища има в селата Говедарци, Радуил и Ярлово, като всички те са защитени. В града функционира и едно обединено училище – ОБУ «Неофит Рилски». Само едно от училищата в гр. Самоков е начално - НУ "Станислав Доспевски".

ДАРИТЕЛСТВО

Водени от съзнанието за ролята и непреходността на един такъв феномен като дарителството, днес отчитаме, че спорадичното, еднократно дарение, както е било до сега трябва да се канализира в традиционно и осъзнато поведение. Това е основното към което трябва да се насочат общите организационни усилия чрез Фонд „Култура“.

Дарителството е от най-значимите черти на Възраждането, както в страната, така и в Общината ни. Културното и просветно развитие на самоковци е съставна част от възрожденските процеси през 18 и 19 век и играе съществена роля при формирането на идентичността на общността.

От историческа гледна точка дарителството в Самоков е било доста развито в миналото. Сведения за това виждаме в много книги и публикации. Факт е, че в онези далечни и неспокойни времена двете основни институции – Църквата и Народните училища са издържани изцяло с доброволни дарения, и то при обстоятелствата на отсъствие на самостоятелна българска държава и официални български институции. Наред със занаятчийските еснафи, дарители са били и отделни видни самоковци - личности, милеещи за хората, образовани и прогресивни. Съхранените сведения и факти за самоковските спомоществуватели се знаят от малцина и за съжаление днес имената на щедрите благодетели като Никола Драмалиев, сем. Калинкови, Христо Марков, Мано Филипов и др. са познати повече като имена на улици и училища и в ежедневието малко се замисляме кои всъщност са били те.

Различната специфика на благотворителността в наши дни се урежда като съвместно финансиране, взаимно доверие, споделяне на знания, опит и виждания, перфектна организация при изпълнение на културното събитие.

В съвременieto ни е забележима една голяма празнина в това благородно дело и създавайки Общински фонд „Култура“, община Самоков, ще направи необходимото за приемане и на Ден на дарителя на местно ниво. Това е не само жест на цивилизованост и благородство, но и стимул, насочен към днешните спомоществуватели. Историческата национална традиция ни дава примери в това отношение. Така и ние ще отдадем дължимото на Дарителя.

КУЛТУРЕН МЕНИДЖМЪНТ

Привличането на частни капитали в областта на културата би трябвало да е целенасочена политика, фиксирана в дейността на Общински фонд „Култура“, за да се контролира и да не се получава финансиране за сметка на културния продукт. За съжаление частната инициатива в тази насока е много

малка. Динамиката на процесът трябва да се предизвика от самите специалисти, занимаващи се с различен вид изкуство. Изключително важно е финансирането чрез фонда да стане ясно и за конкретен проект, с последващ мониторинг и точен отчет.

Специализираната грижа за културните субекти, както и целенасоченият културен мениджмънт също трябва до известна степен да се поеме и разпредели между основните участници.

С не по-малко значение за културния мениджмънт са и гражданските сдружения и неправителствените организации в Самоков, които на професионален принцип или на друга основа, развиват или подкрепят определен вид изкуство или различни състави.

МЕХАНИЗЪМ НА ДЕЙСТВИЕ

Механизмът на действие на Общински фонд „Култура” е насочен към финансиране на културата в община Самоков, съчетавайки различни източници. Освен общинския бюджет тук са включени и други алтернативните възможности – програми за развитие и устойчивост на културни събития, финансиране от донорски програми и програми за възстановяване, отворени от ЕС, спонсорство, дарения, специализирани инвестиционни схеми. Очевидно е, че в днешно време творецът - автор, художник, режисьор, композитор и др. се нагърбва с всичко. Като пример: да напишеш книга, да намериш средства и да я издадеш или пък да нарисуваш картина, да организираш изложба и да продадеш картина са различни дейности. Но осъществявани само и единствено от твореца естествено резултата в много случаи е посредствен.

Механизмът на действие е представен в Правилника за работа на общински фонд „Култура”.

Платформата на която стъпва Общински фонд „Култура – гр. Самоков е с точно определени правила за финансиране на културни събития в Общината и ще бъде от полза както за нуждаещите се от финансиране, така и за тези, които даряват средства. Общинска администрация ще извършва пълна логистика при разработването на проекти, помагайки на всички заинтересовани. Освен това по отношение на дарителството, то чрез фонд „Култура”, културните институции ще имат система чрез която да привлекат интереса на дарителите, а от друга страна – самите дарители ще имат възможност да им се представят конкретни идеи за набиране на средства, ясни правила и разбира се пълна информация за ефективно изразходване на даренията от тях парични суми. Този ход на привличането на средства в областта на културата, въвежда процеса в целенасочено направление за оползотворяване на точно фиксирани средства за точно определен културен продукт.

Дейността на Фонда е съобразена с изграждане на работещ механизъм, базиращ се на Закона за развитие на културата и Правилника за работа на общински фонд „Култура”.

ПРАВИЛНИК ЗА РАБОТАТА НА ОБЩНСКИ ФОНД „КУЛТУРА“ ОБЩИНА САМОКОВ

Раздел I ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) Настоящият Правилник урежда устройството и начина на дейност на Общински фонд „Култура“ – община Самоков.

(2) Фондът подпомага развитието на културата като набира, управлява и разходва средства за провеждане на националната и общинската политика в областта на културата на базата актуалното състояние на сектора Култура в Общината.

(3) Правилникът е неразделна част от Учредителният документ и установява:

1. Създаването на работни контакти между културните контрагенти;
2. Формиране на сътрудничеството между органите на местното самоуправление, бизнеса, неправителствения сектор и културните институции.

Чл. 2. (1) Настоящият Правилник е изграден върху актуалното състояние и анализ на ресурсите в сектора култура в община Самоков.

(2) Правилникът регламентира реда, условията и критериите за финансиране на събития и реализиране на проекти в сферата на културата, осъществявани на територията на община Самоков. Допустими за реализиране са:

1. Проекти чрез външно финансиране от програми в областта на културата.
2. Провеждане на културни прояви с общинско, регионално, национално и международно значение, които не са включени в Културния календар на Общината.
3. Участие в съвместно финансиране с физически и юридически лица на културни инициативи с българско и международно участие.
4. Проекти, свързани с различните видове изкуства.
5. Осъществяване на образователни дейности в областта на културата.
6. Осъществяване на програми и проекти за проучване, опазване и популяризиране на културното наследство.
7. Други мероприятия, пряко свързани с култура и изкуствата.

Чл. 3. Фондът се създава, реорганизира и прекратява с решение на Общински съвет – Самоков.

Чл. 4. Община Самоков осигурява условия за дейността на Фонда.

Чл. 5. Основните принципи, от които се ръководи дейността на Общински фонд „Култура“ са:

1. Прозрачност – Всички решения се вземат след провеждане на предварително обявени сесии за разглеждане на предложенията;
2. Гражданско участие – отворен процес на обсъждания и консултации за гражданите, които желаят да се включат в работата по отделните предложения;
3. Баланс – дейността на Фонда е насочена към балансиране интересите на всички участници в процеса, съобразявайки се с основните цели на Учредителния документ.
4. Експертност – в екипа на Фонда ще са включени експерти от културните институции в Общината с опит в организиране на тематични събития и работа по развитие на сектора култура.

Раздел II ЦЕЛ И ОСНОВНИ УЧАСТНИЦИ

Чл. 6. (1) Основните цели на Фонда са: да се повиши участието на частния сектор и гражданското участие чрез налагане на качествено нов и по-динамичен подход в планирането на културния процес; Привличане на капитали чрез публично-частно партньорство и външно финансиране в сферата на културните събития.

- (2) Изпълнението на целите, посочени в Учредителния документ, ще се постигне чрез:
- планиране, популяризиране и предаване на културните традиции на Общината;
 - налагане на линия на поведение към засилване предприемчивостта;

- осигуряване на по-високо качество на творческите изяви и устойчивост на придобилите традиционност интересни фестивали, симпозиуми и други културни формати;
- стимулиране развитието на сектор Култура чрез културни събития с висока стойност;
- подпомагане на културни институции, творчески формации, индивидуални професионални творци, сдружения и организации – в това число и организации с нестопанска цел в създаването, разпространението и промотирането на произведения от различните видове изкуства;
- насърчаване развитието на конкурентноспособен културен продукт чрез равнопоставеност на различните субекти, прозрачност и конкурсно начало;
- стимулиране въвеждането на съвременни образователни практики, насочени към развитието на аудитории в областта на културата.

Чл.7.(1) Дефиниране на основните участници в работата на Фонда и регламентиране на отношения между тях:

1. общинска администрация;
2. сдружения и граждански организации, НПО, читалища, училища;
3. организации в сферата на бизнеса - предприятия, фирми и др. и регламентиране на отношения между тях;
4. младежи
5. публики. Целта е публиката и превръщането ѝ от пасивна в активна чрез приобщаването ѝ към културните събития.

(2) Използване на различни инструменти от страна на културните субекти за „отваряне“ към общността и интервениране на пазара.

Раздел III СТРУКТУРА И УПРАВЛЕНИЕ

Чл.8.(1) Общински фонд „Култура“ се ръководи от експертен съвет, който се назначава със заповед на Кмета на Общината.

(2) Експертният съвет се състои от Председател и 6 члена. В състава на експертния съвет се включват трима служители от общинска администрация, директора на Исторически музей – Самоков, главния библиотекар на общинска библиотека „Паисий Хилендарски“, председателят на Комисията по „Образование, култура, младежки дейности и спорт“ към ОБС Самоков и един общински съветник от същата комисия.

(3) Решенията на експертния съвет се утвърждават от Общински съвет – Самоков.

(4) Членовете на експертния съвет разглеждат и предлагат на кмета на Общината какви проекти да се разработват по структурните фондове.

(5) Експертния съвет създава и поддържа Книга на дарителите, в която се вписват имената на дарителите, както и цялостна база данни – дарители/грантове.

Чл. 9.(1). Експертният съвет:

Ръководи дейността на Общински фонд „Култура“.

Осъществява цялостен контрол за целевото разходване на средствата от Фонда.

Взема решения по всички други възникнали, но нерешени в настоящия раздел въпроси.

Приема отчетите на финансираните проекти и представя в Общински съвет годишен отчет за дейността на Общински фонд „Култура“.

(2). Мандатът на Експертния съвет е 2 /две/ години.

Раздел IV МЕХАНИЗЪМ НА ФИНАНСИРАНЕ

Чл.10. Финансирането на културните събития /включени в Културния календар за годината, или тези, за които е осигурено донорско финансиране през Общината/ се извършва по точно установен ред, включващ подписване на договорно споразумение с организацията или отделни творци.

Чл.11. (1) Получателят на финансирането приема следните общи задължения по изпълнение на проектното предложение:

(2) Отговаря за цялостната подготовка и реализация на събитието;

(3) Води пълна финансова, техническа, мониторингова или друга документация в съответствие с разпоредбите на българското законодателство и изискванията на направление „Финанси, местни данъци и такси, икономика и търговска дейност“ към Общината;

(4) Осигурява средствата, необходими за съфинансирането на културния проект в случай, че отпуснатите средства не покриват 100% от стойността на събитието;

(5) Следи за добросъвестното изпълнение на проекта – реализиране на културния проект и информира при възникнали проблеми;

(6) Изготвя и представят финансови отчети в съответствие с изискванията на счетоводното законодателство и представя коректни разходо-оправдателни документи.

(7) Представя съдържателен отчет, под формата на приемо-предавателен протокол относно изпълнение на дейностите по проекта, който да включва и описание на постигнатите резултати.

(8) По надлежния ред получава разрешение за ползване на обекти публична или частна общинска собственост.

Чл.12. (1) В случай, че средствата са от дарения към Общината, то Фондът изпълнява волята на дарителите.

(2) Средствата се отчитат в Направление „Финанси, местни данъци и такси, икономика и търговска дейност“ към Общината с оригинали от разходните документи.

(3) Всеки от дарителите има право да предоставя внесените от него средства за реализирането на точно определена идея или средствата да се включат в общия бюджет на Фонда за реализиране на цялостната културна програма.

(4) Чрез механизма за набиране на средства от дарения през ОФК, се осигурява възможност дарителя за получава информация за това къде и как се оползотворяват дарените пари.

Чл.13. (1) Финансовите параметри на Културния календар за съответната календарна година се определят с Решение на Общински съвет - Самоков, с което се гласува бюджета на Общината, като цяло и в частност съответното Приложение.

(2) Финансирането се извършва от бюджета за съответната година.

(3) Механизмът на финансиране на други проекти, предложени от културните оператори се базира на привлечения финансов принос чрез:

1. Многогодишната финансова рамка за периода 2021-2027 и целевите фондове на ЕС /Механизъм за възстановяване и устойчивост, Фонд за справедлив преход и др./ в областта на:

- Опазване и популяризиране на културното наследство, в това число – електронизация на културно-историческите обекти в града;

- Професионално изкуство;

- Знание чрез изкуство;

- Осъществяване на програми и проекти за опазване и популяризиране на движимо културно наследство и др.

2. Средства по Програми, обявени от Министерство на културата, от Национален фонд „Култура“ и Дарителски фонд „13 века България“ за съответния програмен период;

3. Дарения, завещания и спонсорство към община Самоков.

Раздел IV

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§1. Правилникът за работа на Общински фонд „Култура“ се приема на основание чл. 36, ал. 1 от Закона за закрила и развитие на културата, във вр. с чл. 21, ал. 2 от Закона за местното самоуправление и местната администрация.

§2. Правилникът е приет от Общински съвет - Самоков с Решение № от2024 г. и подлежи на публикуване на интернет страницата на Община Самоков

§3. Настоящият правилник влиза в сила от деня на приемането му, в едно с Учредителния документ.